

Obsah

ÚVOD	7
1 TEORETICKÁ A EPISTEMOLOGICKÁ VÝCHODISKA	9
1.1 Jazyk, řeč a komunikace	9
1.1.1 Základní atributy jazyka a řeči	9
1.1.2 Teorie vývoje jazykových schopností	12
1.1.3 Paradigma komunikace, komunikačního procesu	17
1.2 Současné aspekty ontogeneze řeči a jazykových schopností	21
1.2.1 Profil ontogeneze řeči a jazykových schopností	21
1.2.2 Stadiální vývoj komunikace – období nezáměrné komunikace	22
1.2.3 Stadiální vývoj komunikace – období záměrné komunikace (8–17 měsíců)	25
1.2.4 Stadiální vývoj komunikace – období záměrné komunikace (18–36 měsíců)	36
1.3 Modality a etiologie jazykových poruch v raném věku	38
1.3.1 Modality poruch jazykového vývoje	38
1.3.2 Genetické faktory	40
1.3.3 Neurobiologické faktory	41
1.3.4 Kognitivní a environmentální faktory	44
1.4 Narušený vývoj řeči	46
1.4.1 Charakteristika narušeného vývoje řeči	47
1.4.2 Opožděný vývoj řeči	48
1.4.3 Kategorizace narušeného vývoje řeči	49
1.4.4 Specificky narušený vývoj řeči	51
2 VÝCHODISKA RANÉ LOGOPEDICKÉ INTERVENCE	57
2.1 Raná logopedická intervence	57
2.1.1 Vymezení rané logopedické intervence	58
2.1.2 Vymezení okruhu dětí rané logopedické intervence	59
2.1.3 Situace v zahraničí	60
2.1.4 Aktuální situace v České republice	62
2.2 Včasná diagnostika vývoje řeči a jazykových schopností	63
2.2.1 Diagnostické postupy využívané v zahraničí a České republice	64
2.2.2 CDI Mac Arthur / TEKOS/DoVyKo	65
2.2.3 Model vývoje řeči dle M. Laheyové	67
2.2.4 Rossettiho škála komunikačních a interakčních schopností v raném dětství	69
2.3 Děti s identifikovatelným rizikem	70

2.3.1	Děti s chromozomálními anomáliemi a s neurologickým onemocněním	71
2.3.2	Děti s vrozenými vadami a poruchami metabolismu	85
2.3.3	Děti se senzorickými poruchami a atypickými vývojovými poruchami	97
2.3.4	Děti vystavené toxickým vlivům, s chronickým onemocněním a závažným infekčním onemocněním	102
2.4	Děti s potencionálně identifikovatelným rizikem	114
2.4.1	Děti s nízkou porodní hmotností a děti s prenatální a perinatální zátěží	115
2.4.2	Děti rodičů s postižením či onemocněním a děti z krizových rodin.	123
2.4.3	Děti rodičů s nízkým SES.	126
3	DIAGNOSTIKA V RANÉ LOGOPEDICKÉ INTERVENCI	135
3.1	Diagnostika v období nezáměrné komunikace u vysoce rizikových dětí	135
3.1.1	Hodnocení krmení a orálních schopností u vysoce rizikových dětí	136
3.1.2	Hodnocení chování a vývoje dítěte	139
3.1.3	Hodnocení komunikace mezi rodičem a dítětem	141
3.2	Diagnostika v období nezáměrné komunikace (dětí na vývojové úrovni 1.–8. měsíce)	143
3.2.1	Hodnocení krmení a orálně-motorického vývoje	143
3.2.2	Hodnocení vokalizace	145
3.2.3	Hodnocení dětského chování a vývoje.	148
3.2.4	Hodnocení komunikace mezi rodičem a dítětem	149
3.3	Diagnostika u dětí na vývojové úrovni 9–18 měsíců	150
3.3.1	Formální hodnocení	151
3.3.2	Neformální hodnocení.	152
3.4	Diagnostika u dětí na vývojové úrovni 18–36 měsíců	153
3.4.1	Hodnocení hry a gestikulace	154
3.4.2	Hodnocení komunikačního záměru	159
3.4.3	Hodnocení porozumění řeči.	163
3.4.4	Hodnocení produkce řeči.	168
4	TERAPIE V RANÉ INTERVENCI	173
4.1	Terapie v období nezáměrné komunikace u vysoce rizikových dětí	173
4.1.1	Terapie krmení a orálních dovedností	173
4.1.2	Terapie chování a vývoje dítěte.	178
4.1.3	Intervence zaměřená na komunikaci rodičů a fungování rodiny	179

4.2	Intervence v období nezáměrné komunikace (dětí na vývojové úrovni 1.–8. měsíce)	184
4.2.1	Krmení a orálně-motorický vývoj	184
4.2.2	Intervence v oblasti vokálního rozvoje	185
4.2.3	Intervence v oblasti chování a vývoje dítěte	186
4.2.4	Intervence komunikace mezi rodičem a dítětem	187
4.3	Intervence u dětí na vývojové úrovni 9–18 měsíců	191
4.3.1	Hlavní cíle intervence	191
4.3.2	Interaktivní čtení	193
4.3.3	Komunikační pokusení	195
4.4	Intervence u dětí na vývojové úrovni 18–36 měsíců	196
4.4.1	Intervence zaměřená na rozvoj hry a gest	198
4.4.2	Intervence zaměřená na rozvoj záměrného komunikačního chování	199
4.4.3	Intervence zaměřená na impresivní a expresivní složku řeči	203
4.4.4	Interaktivní čtení v období 18–36 měsíců	205
5	VÝCHODISKA RANÉ LOGOPEDICKÉ INTERVENCE V ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH – ANALÝZA NÁZORU PEDIATRŮ	207
5.1	Charakteristika výzkumného šetření, vymezení problému, stanovení cílů šetření	207
5.2	Design výzkumu a metody sběru dat	212
5.3	Výsledky výzkumu	213
5.3.1	Bližší charakteristiky sledovaného souboru	213
5.3.2	Přístupy pediatriů k včasnému vyšetření vývoje řeči a jazykových schopností	214
5.3.3	Hodnocení vývoje komunikační schopnosti dětí v raném věku v rámci pediatrických ordinací – aktuální stav	222
5.3.4	Erudice pediatriů z hlediska péče o děti s opožděným/narušeným vývojem řeči	227
5.3.5	Analýza spolupráce s logopedy a názory na ranou logopedickou intervenci z pohledu pediatriů	230
5.4	Výsledky výzkumného šetření, diskuse	237
5.5	Návrhy a opatření pro speciálněpedagogickou teorii a praxi	246
	ZÁVĚR	251
	SHRNUTÍ	253
	SUMMARY	255
	POUŽITÉ ZDROJE / LITERATURA	257
	SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ, GRAFŮ A SCHÉMAT	267
	JMENNÝ REJSTŘÍK	273
	VĚCNÝ REJSTŘÍK	279